

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcov **1/ J.**, bývajúceho v K.K., **2/ Š.**, bývajúceho v D., **3/ F.**, bývajúceho v K.K., **4/ M.**, bývajúceho v G., **5/ M.**, bývajúcej v K.K., **6/ M.**, bývajúcej v K.K., **7/ F.**, bývajúceho v Č., všetci zastúpení JUDr. M., advokátom so sídlom v K.K., proti žalovaným **1/ T.**, so sídlom v K.K., zastúpenej JUDr. M., advokátom so sídlom v K.K., **2/ K.M.**, **3/ K.T.**, so sídlom v K.K., zastúpenej JUDr. J., advokátom so sídlom v K.K., **o odstránenie neoprávnenej stavby, resp. zriadenie vecného bremena**, vedenej na Okresnom súde Košice I pod sp. zn. 15 C 789/1994, v konaní o dovolaní žalobcov 1/, 2/, 5/, 6/, 7/ proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach z 19. mája 2010 sp. zn. 11 Co 339/2008, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Košiciach z 19. mája 2010 sp. zn. 11 Co 339/2008 **z r u š u j e** a vec mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Žalobcovia sa žalobou podanou na Okresnom súde Košice I 3. októbra 1994 domáhali uloženia povinnosti žalovaným odstrániť neoprávnenú stavbu, postavenú na pozemku nachádzajúcom sa v katastrálnom území K.X.K., zapísanom na LV č. X., vedenom Katastrálnym úradom v K. z toho dôvodu, že na základe rozhodnutia odboru výstavby ObNV K. I z 24. februára 1984 č.k. 5882/83/84-Go (ďalej len „vyvlastňovacie rozhodnutie“) mala byť vyvlastnená pod bodom č. 4. parcela č. X. zapísaná vo vložke č. X. vo výmere 690 m² (v tom čase vo vlastníctve ich právnych predchodcov). Táto parcela je totožná s parcelou vedenou v katastri nehnuteľností v KÚ K. ako časť parc. č. X. vedenej na LV č. X., kat. úz. K.-S.. Počas vyvlastňovacieho konania s osobami uvedenými vo vyvlastňovacom rozhodnutí nik nejednal. V priebehu konania uplatnili eventuálny žalobný petit pre prípad, ak by odstránenie stavby nebolo účelné. Žiadali zriadiť vecné bremeno k pozemku v prospech

žalovaných, zodpovedajúce ich právu pozemok užívať za náhradu vyčíslenú znaleckým posudkom.

Okresný súd Košice I rozsudkom zo 7. augusta 2008 č.k. 15 C 789/1994-176 pripustil späťvzatie žaloby žalobcami 3/ a 4/ a konanie v tejto časti zastavil. Druhým výrokom v celom rozsahu žalobu žalobcov (1/, 2/, 5/, 6/, 7/) zamietol. Vyslovil, že o trovách účastníkov konania a štátu rozhodne po právoplatnosti rozhodnutia. Okresný súd najskôr prejudiciálne skúmal vlastníctvo žalobcov k pozemku, teda či sú v tomto spore aktívne legitimovaní k uplatnenému nároku v zmysle žaloby. Vec právne posudzoval podľa § 119, § 135c a § 460 Občianskeho zákonníka, zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) s poukazom na jeho ustanovenia § 108 - § 114 a zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (§ 18, § 24 a § 26). Po vykonanom dokazovaní dospel k záveru, že vlastníctvo k pozemku na základe vyvlastňovacieho rozhodnutia nikdy neprešlo na štát (ku ktorému pozemku správu vykonávali V.K., ktoré následne správu previedli hospodárskou zmluvou do trvalého užívania žalovaného 2/ a ten následne na žalovaného 1/), že žalovaný 2/, ktorý je ako vlastník zapísaný v evidencii nehnuteľností, nenadobudol vlastníctvo vydržaním ani zo zákona a že žalobcovia nadobudli vlastnícke právo po svojich právnych predchodcoch titulom dedenia (§ 460 Občianskeho zákonníka). Podľa jeho názoru vyvlastňovacie konanie vo vzťahu k pôvodným pozemnoknižným spoluvlastníkom vyvlastňovaného pozemku bolo právne neúčinné, keďže neprebehlo za podmienok vtedy platného stavebného zákona, a tak i vyvlastňovacie rozhodnutie ako individuálny správny akt správneho orgánu bolo právne neúčinné. Poukázal na tú skutočnosť, že vyvlastňovacie konanie neprebehlo za podmienok vtedy platného zákona o správnom konaní. Hoci predbežnú otázku o vlastníctve žalobcov k predmetnému pozemku, ako predpoklad žaloby uplatnenej podľa § 135c Občianskeho zákonníka, prvostupňový súd vyriešil v prospech žalobcov, ich žalobu zamietol. Jednak z toho dôvodu, že žalovaní 1/ až 3/ nie sú vlastníkami stavieb na pozemku a tiež z dôvodu, že stavbou sa rozumie nehnuteľnosť spojená so zemou pevným základom a tejto požiadavke nevyhovuje rozsah nehnuteľností vo vlastníctve žalobcov definovaných ako stavba, ktorej by mohla byť poskytnutá ochrana podľa § 135c Občianskeho zákonníka, pretože nemá charakter stavby podľa § 119 Občianskeho zákonníka.

Krajský súd v Košiciach na odvolanie žalobcov 1/, 2/, 5/, 6/ a 7/ rozsudkom z 19. mája 2010 sp. zn. 11 Co 339/2008 rozsudok súdu prvého stupňa v napadnutej časti, ktorým bola žaloba v celom rozsahu zamietnutá potvrdil, aj keď z iných dôvodov, než v ňom

uvedených. Odvolací súd proti svojmu rozsudku pripustil dovolanie. Proti výroku rozhodnutia súdu prvého stupňa, ktorým súd pripustil späťvzatie žaloby žalobcami 3/ a 4/ a konanie v tejto časti zastavil, odvolanie podané nebolo, a tak v tejto časti rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť 30. októbra 2008. Na rozdiel od súdu prvého stupňa odlišne posúdil prejudiciálnu otázku vlastníctva žalobcov k pozemku. Podľa jeho názoru okresný súd túto otázku neposúdil správne. Súhlasil s jeho názorom, že vyvlastňovacie rozhodnutie nebolo riadne doručené spoluvlastníkom, resp. ich právnym nástupcom, a tak ani nenadobudlo právoplatnosť a účinnosť, z dôvodu ktorého súd ani nebol takýmto rozhodnutím v zmysle § 135 ods. 1 O.s.p. viazaný a nebol ani povinný z neho vychádzať (§ 135 ods. 2 O.s.p.). Avšak podľa jeho názoru, ak štát, resp. štátny podnik (v preskúvanom prípade V.K.) na základe neúčinného vyvlastňovacieho rozhodnutia začal pozemok fakticky užívať na účel vyvlastnenia (na výstavbu tenisového areálu T.) a chopil sa jeho držby bez právneho titulu, išlo podľa jeho názoru o prevzatie nehnuteľnosti bez právneho dôvodu v rozhodnom období, čo je jeden z reštitučnými zákonmi definovaných dôvodov pre vydanie veci oprávneným osobám podľa § 6 ods. 1 písm. p/ zákona č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku (ďalej len „zákon o pôde“), ku ktorému možnému použitiu tohto ustanovenia zákona o pôde odvolací súd vyzval účastníkov konania na vyjadrenie (§ 213 O.s.p.). Odvolací súd v odôvodnení svojho rozhodnutia uviedol, že z povahy zákona o pôde ako zákona špeciálneho vyplýva, že nároky ním upravené nemožno riešiť inak, než podľa jeho ustanovení v zmysle zásady *lex specialis derogat legi generali*. Ak stanovuje zákon o pôde určité podmienky a postup pre uplatnenie nároku, nemožno ten istý nárok uplatňovať podľa iného všeobecného predpisu, hoci tento predpis stanovuje niektoré podmienky odlišne. Preto domáhať sa ochrany podľa § 135c Občianskeho zákonníka možno len vtedy, ak chýba úprava v špeciálnom zákone, čo nie je preskúvaný prípad. Odvolací súd poukázal na to, že od okamihu, kedy márne uplynula lehota na uplatnenie reštitučného nároku, nemožno ďalej oprávnenú osobu považovať za vlastníka veci. Podľa názoru odvolacieho súdu, pokiaľ by aj naďalej po uplynutí zákonnej lehoty na uplatnenie reštitučného nároku bolo možné domáhať sa vydania veci, ktorú bolo možné žiadať podľa § 6 ods. 1 písm. p/ zákona o pôde i podľa § 135c ods. 3 Občianskeho zákonníka. Keď si v preskúvanom prípade žalobcovia, resp. ich právni predchodcovia svoj nárok na vydanie veci postupom podľa reštitučných predpisov neuplatnili, došlo k zániku ich práva na obnovu ich vlastníckeho práva k pozemku, ktoré vlastnícke právo by nadobudli až jeho vydaním. K námietke žalobcov, že v danom prípade nebolo možné nárok podľa reštitučných predpisov uplatniť, lebo pozemok nebol v rokoch 1991 a 1992 pozemkom, ktorý patril do

poľnohospodárskeho a lesného pôdneho fondu, ale išlo o zastavané plochy, ktoré boli súčasťou intravilánu mesta K., odvolací súd uviedol, že § 30 zákona o pôde rieši prípady, keď poľnohospodárske alebo lesné nehnuteľnosti prešli na štát alebo inú právnickú osobu podľa druhej časti zákona o pôde, avšak dodatočne stratili charakter poľnohospodárskeho alebo lesného majetku tým, že boli napr. zastavané. Preto z uvedeného dôvodu, i keby bol pozemok v čase účinnosti zákona o pôde zastavaným pozemkom, nešlo by o prekážku, pre ktorú by nárok nemohol byť uplatnený podľa zákona o pôde. Vyslovenie prípustnosti dovolania vo výroku rozsudku odôvodnil ustanovením § 238 ods. 3 O.s.p. a tým, že ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu. Za otázku zásadného právneho významu považoval zodpovedanie otázky, „či v prípade, ak je daný dôvod na vydanie veci podľa § 6 ods. 1 písm. p/ zákona č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku v znení neskorších predpisov, možno sa domáhať ochrany vlastníckeho práva k tejto veci podľa všeobecných právnych predpisov.“

Proti tomuto rozsudku krajského súdu vo výroku, ktorým odvolací súd potvrdil rozsudok prvostupňového súdu v napadnutej časti, ktorým bola žaloba v celom rozsahu zamietnutá, podali podľa § 238 ods. 3 O.s.p. žalobcovia 1/, 2/, 5/, 6/ a 7/ dovolanie. Navrhli rozsudok v napadnutom rozsahu zmeniť alebo zrušiť a vec vrátiť krajskému súdu na ďalšie konanie. Dovolanie odôvodnili nesprávnym právnym posúdením veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.). Namietali nesprávnosť právneho záveru odvolacieho súdu o tom, že sa nemohli svojho práva domáhať podľa § 135c Občianskeho zákonníka, pretože ich právo na ochranu vlastníckeho práva bolo možné uplatniť podľa zákona o pôde. Uviedli, že v ich prípade nebolo možné postupovať podľa reštitučných zákonov. Podľa ich názoru nikdy neprestali byť spoluvlastníkmi pozemku, ktorý zdedili po svojich predkoch. Keďže vyvlastňovacie rozhodnutie bolo nezákonné, a teda nemalo ani žiadne právne účinky, vlastnícke právo pôvodných vlastníkov, ich právnych predchodcov nikdy nezaniklo. Z uvedeného dôvodu preto ani nebolo možné, aby sa domáhali prinávratenia vlastníckeho práva, o ktoré nikdy neprišli a ktoré nikdy neprešlo na štát. Poukázali na to, že za nadobudnutie bez právneho dôvodu je možné považovať výlučne tie prípady, v ktorých právny dôvod neexistoval od počiatku. Nadobudnutie na základe nezákonného rozhodnutia je podľa ich názoru takým nadobudnutím, pri ktorom dôvod z formálneho hľadiska existoval, ale z dôvodu viacerých chýb, ktoré toto rozhodnutie obsahovalo, bolo nezákonné a jeho právne účinky nikdy nenastali. Navyše, pozemok v čase vyvlastnenia nebol súčasťou poľnohospodárskeho alebo lesného pôdneho fondu, pretože ešte pred vydaním

vyvlastňovacieho rozhodnutia došlo k jeho vyňatiu z poľnohospodárskeho pôdneho fondu na základe rozhodnutia MNV, odboru vodného a lesného hospodárstva a poľnohospodárstva z 25. októbra 1982 za účelom zlegalizovania akcie „Tenisový areál T.“, kedy sa preukázateľne nachádzal vo vlastníctve právnych predchodcov žalobcov. Z uvedeného dôvodu neprichádzalo preto do úvahy použitie § 30 zákona o pôde, podľa ktorého bolo možné vlastnícke právo uplatniť iba proti pozemkom, ktoré tvorili poľnohospodársky a lesný pôdny fond alebo sa na takýto účel používali v čase odňatia. V ďalšej časti dovolania sa dovolatelia zaoberali právnym posúdením otázky, či sa na pozemku (ne)nachádza stavba v občianskoprávnom zmysle podľa § 119 Občianskeho zákonníka a s poukazom na ďalšie konania nimi vedené na danom súde týkajúce sa pozemkov, z ktorých pozostáva tenisový areál zaujali názor, že celý areál je potrebné vnímať ako jeden celok.

Žalovaní 1/ až 3/ sa k dovolaniu nevyjadrili.

Najvyšší súd Slovenskej republiky, ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.), po zistení, že dovolanie podali včas žalobcovia 1/, 2/, 5/, 6/ a 7/ zastúpení advokátom (§ 241 ods. 1 O.s.p.), proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom (§ 238 ods. 3 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) preskúmal napadnutý rozsudok odvolacieho súdu v rozsahu podľa § 242 ods. 1 a 2 O.s.p.

Podľa § 238 ods. 3 O.s.p., dovolanie je prípustné tiež proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol potvrdený rozsudok súdu prvého stupňa, ak odvolací súd vyslovil vo výroku svojho potvrdzujúceho rozsudku, že je dovolanie prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu.

Ak sa prípustnosť dovolania opiera o výrok rozhodnutia odvolacieho súdu (§ 238 ods. 3 O.s.p.), môže dovolací súd, okrem väd naplňujúcich znaky dovolacích dôvodov podľa § 241 ods. 1 písm. a/, b/ O.s.p., skúmať rozsudok odvolacieho súdu len z hľadiska, či spočíva na správnom právnom posúdení veci. Rozhodnutím odvolacieho súdu o pripustení dovolania proti svojmu potvrdzujúcemu výroku je preto vymedzený i dovolací dôvod. Dovolanie nemožno odôvodniť inak, než s poukazom na dôvod uvedený v § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p., a to len vo vzťahu k tej právnej otázke, na riešenie ktorej odvolací súd pripustil dovolanie. Dovolací súd sa potom obmedzuje len na tie dôvody, ktoré spadajú do rámca prípustného dovolacieho dôvodu. V dovolacom konaní predmetom posudzovania a riešenia môžu byť

len právne otázky (na riešenie skutkových otázok dovolací súd nie je oprávnený a ani vybavený procesnými prostriedkami – § 243a ods. 2 veta druhá O.s.p.).

Z ustanovenia § 242 ods. 1 O.s.p. vyplýva, že dovolací súd je viazaný tak rozsahom dovolania, ako aj uplatneným dovolacím dôvodom, vrátane jeho obsahového vymedzenia. Ak nejde o vady uvedené v § 237 O.s.p., neprihliada na vady konania, ktoré neboli uplatnené v dovolaní, ibaže tieto vady mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci.

Uvedené zákonné ustanovenie § 237 O.s.p. pripúšťa dovolanie proti každému rozhodnutiu (rozsudku alebo uzneseniu) odvolacieho súdu, ak konanie, v ktorom bolo vydané, je postihnuté niektorou zo závažných procesných väd vymenovaných v písmenách a/ až g/ tohto ustanovenia (ide tu o nedostatok právomoci súdu, spôsobilosti účastníka, prekážku veci právoplatne rozhodnutej alebo už prv začatého konania, ak sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, prípad odňatia možnosti účastníka pred súdom konať a prípad rozhodovania vylúčeným sudcom alebo nesprávne obsadeným súdom). Existencia niektorej z vyššie uvedených väd však nebola dovolacím súdom v konaní zistená a dovolatelia ani vo svojom dovolaní nenamietali, že by v konaní k uvedeným vadám došlo.

V danom prípade odvolací súd samostatným výrokom svojho rozsudku založil prípustnosť dovolania v zmysle § 238 ods. 3 O.s.p., keďže rozhodnutie o danej otázke považoval po právnej stránke za rozhodnutie zásadného významu. Možnosť založiť prípustnosť dovolania neznamená, že by odvolací súd bol oprávnený vysloviť prípustnosť dovolania úplne ľubovoľne, rovnako nesmie ani v tomto rámci viesť k prenášaniam ťažiska rozhodovania odvolacieho súdu na súd dovolací. Z prieskumnej povahy dovolacieho konania vyplýva, že odvolací súd je oprávnený pripustiť dovolanie len so zreteľom na tú konkrétne vymedzenú právnu otázku zásadného právneho významu, ktorú sám vyriešil. Odvolací súd sa musí pritom sám vysporiadať so všetkými rozhodujúcimi okolnosťami a svoj myšlienkový postup musí dostatočne odôvodniť aj s poukazom na všetky právne závery, ktoré v rámci rozhodovania zaujal. Ak odvolací súd vysloví prípustnosť dovolania, dovolateľ je oprávnený napadnúť jeho rozhodnutie len z dôvodu, že spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci, a to práve len v tej konkrétne vymedzenej otázke, pre ktorú bolo dovolanie pripustené. V dovolacom konaní môže byť potom predmetom posudzovania len správnosť riešenia nastolenej právnej otázky.

V prejednávanej veci dovolatelia namietali, že napadnuté rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (dovolací dôvod podľa § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.). Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a aplikuje konkrétnu právnu normu na zistený skutkový stav. Nesprávne právne posúdenie je chybnou aplikáciou práva na zistený skutkový stav a dochádza k nej vtedy, ak súd nepoužil správny (náležitý) právny predpis, alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery. Odvolací súd pripustil dovolanie za účelom vytvorenia procesnej možnosti preskúmať správnosť riešenia otázky, „či v prípade, ak je daný dôvod na vydanie veci podľa § 6 ods. 1 písm. p/ zákona č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku v znení neskorších predpisov, možno sa domáhať ochrany vlastníckeho práva k tejto veci podľa všeobecných právnych predpisov“.

Odvolací súd vyriešil nastolenú právnu otázku tým spôsobom, že keď bol v preskúvanom prípade na základe skutkových zistení, ktoré vyplynuli z vykonaného dokazovania, daný dôvod pre vydanie veci oprávneným osobám podľa § 6 ods. 1 písm. p/ zákona o pôde, žalobcovia si mali svoj reštitučný nárok v zákonnej lehote uplatniť v reštitučnom konaní. Pokiaľ tak neurobili, nemôžu sa domáhať ochrany podľa § 135c Občianskeho zákonníka, nakoľko od okamihu, kedy im márne uplynula lehota na uplatnenie reštitučného nároku, ich nemožno považovať za vlastníkov, resp. spoluvlastníkov pozemku, keďže ich právo na obnovu vlastníckeho práva k pozemku zaniklo.

Dovolací súd na tomto mieste považuje za potrebné uviesť, že totožnú dovoláciu otázku riešil vo vzťahu k žalobcom 1/, 5/, 6/, 7/ a žalovaným 1/ až 3/ v konaní vedenom na Okresnom súde Košice I pod sp. zn. 15 C 830/1994, na Krajskom súde v Košiciach pod sp. zn. 6 Co 281/2008, pričom predmetom konania boli nehnuteľnosti nachádzajúce sa v predmetnom tenisovom areáli, v ktorom konaní rozsudok Najvyššieho súdu 13. septembra 2011 sp. zn. 4 Cdo 180/2010 bol Nálezom Ústavného súdu Slovenskej republiky zrušený a vec mu bola vrátená na ďalšie konanie. V náleze z 28. marca 2012 sp. zn. III. ÚS 16/2012 ústavný súd vyslovil, že základné právo J., M., M. a F. vlastniť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 11 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane

Ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Cdo 180/2010 z 13. septembra 2011 bolo porušené. V odôvodnení nálezu ústavný súd uviedol, že posudzoval, či ústavne konformnému výkladu aplikovaných ustanovení právnych predpisov zodpovedá názor najvyššieho súdu, že ak „bol na základe skutkových zistení daný reštitučný nárok a oprávnené osoby sa mohli domáhať ochrany svojho vlastníckeho práva postupom podľa reštitučného predpisu – zákona o pôde“, sťažovatelia nemôžu úspešne uplatniť nárok na ochranu vlastníckeho práva podľa ustanovení Občianskeho zákonníka, a teda že žalobou o ochranu vlastníckeho práva podľa ustanovenia § 135c Občianskeho zákonníka „nemožno obchádzať účel reštitučného zákona ... ktorým účelom je nielen zmiernenie následkov niektorých majetkových krívd, ku ktorým došlo voči vlastníkom poľnohospodárskeho a lesného majetku v období rokov 1948 – 1990, ale aj úprava vlastníckych vzťahov k pôde, čo je vyjadrené aj v názve zákona o pôde“. Dospel k záveru, že napadnutý rozsudok nie je ústavne udržateľný a došlo ním k porušeniu základných práv sťažovateľov vlastniť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 11 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Uviedol, že akceptácia a viazanosť právnym názorom ústavného súdu nemusí znamenať, že sťažovatelia musia v konaní dosiahnuť plný úspech a viazanosť právnym názorom ústavného súdu nemusí jednoznačne viesť k inému rozhodnutiu, než aké bolo prijaté. Základom pre výrok tohto nálezu bolo predovšetkým zistenie ústavne konformného právneho posúdenia otázky (ne)aplikovateľnosti relevantných právnych predpisov v okolnostiach prípadu.

Vzhľadom k tomu, že v prejednávanej veci ide o totožnosť účastníkov konania, ale tiež o totožnosť predmetu konania a rovnakého skutkového stavu, dovolací súd sa aj v predmetnej veci cíti byť viazaný právnym názorom Ústavného súdu Slovenskej republiky, ktorý vyslovil v náleze z 28. marca 2012 sp. zn. III. ÚS 16/2012 (§ 56 ods. 6 zákona č. 38/1993 Z.z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov) vo vzťahu k dovolateľom, v dôsledku čoho dospel k záveru, že právne posúdenie veci odvolacím súdom v položenej dovolacej otázke nemožno považovať za správne.

Otázkou, či slovenský právny poriadok nevyklučuje uplatnenie práv určovacou žalobou za súčasnej existencie reštitučného zákonodarstva v prípade, ak si žalobca, ktorý nevyužil možnosť uplatniť si svoj nárok na základe reštitučných predpisov, podal žalobu, ktorou žiadal určiť, teda deklarovať existenciu svojho vlastníckeho práva sa zaoberali súdy vrátane ústavného súdu už v minulosti, pričom ústavný súd dospel k záveru, že reštitučné predpisy neboli vydané pre ten účel, aby spôsobili zánik vlastníckeho práva oprávnených osôb, ale aby im uľahčili obnovenie tohto vlastníckeho práva (III. ÚS 102/04, II. ÚS 231/09, II. ÚS 249/2011). Ústavný súd vyslovil, že ak došlo k zabratiu majetku štátom bez právneho dôvodu, osoba nestratila svoj vlastnícky vzťah k tomuto majetku a nič nebráni tomu, aby sa svojho nároku, resp. finančnej náhrady domáhala žalobou opierajúcou sa o všeobecné predpisy občianskeho práva [podľa nástrojov ochrany vlastníckeho práva – žalôb určovacích, vindikačných (na vydanie veci), negatívnych a pod. (III. US 178/06)].

Krajský súd dospel v napadnutom rozsudku k opačnému záveru, pričom tento svoj záver aj podrobne právne odôvodnil argumentujúc v prvom rade právnym názorom, že žalobou o ochranu vlastníckeho práva nemožno obchádzať účel a zmysel reštitučného zákonodarstva, tiež tým že reštitučné predpisy vychádzali z domnienky, že v rozhodnom období vec prešla na štát aj v prípadoch jej prevzatia bez právneho dôvodu, pričom oprávnené osoby, ktoré si uplatnili nárok podľa týchto predpisov, sa stali vlastníkmi veci až jej vydaním, a napokon aj poukazom na zásadu *lex specialis derogat legi generali* a z nej odvodeného názoru, že neuplatnenie právnej ochrany podľa reštitučných predpisov malo za následok stratu možnosti domáhať sa tejto hmotnoprávnej i procesnoprávnej ochrany podľa všeobecných predpisov. Nevzal tak do úvahy zmysel a účel reštitučného zákonodarstva, ktorým nebolo spôsobenie zániku vlastníckeho práva oprávnených osôb, ale uľahčenie obnovenia ich vlastníckeho práva a nemohlo ním byť vytváranie dodatočných nadobúdacích titulov pre nadobudnutie vlastníckeho práva (štátom) s odstupom mnohých rokov, a tým aj legalizácia takých postupov štátu v dobe neslobody, ktoré boli nezlučiteľné nielen s ústavnými princípmi ochrany vlastníctva v ich dnešnom chápaní, ale boli v rozpore aj s právom platným v rozhodnom období.

Pokiaľ zákonodarca vytvoril v § 6 ods. 1 písm. p/ zákona o pôde samostatný reštitučný dôvod spočívajúci v tom, že oprávneným osobám sa vydajú nehnuteľnosti, ktoré prešli na štát alebo na inú právnickú osobu v dôsledku prevzatia nehnuteľností bez právneho dôvodu, zmyslom tohto ustanovenia bolo uľahčiť oprávneným osobám dosiahnutie ich zápisu ako

vlastníkov v katastri nehnuteľnosti v prípadoch, keď štát zneužíjúc svoje postavenie v dobe neslobody a nedbajúc na platné právo pripustil zmenu zápisu vlastníckeho práva v evidencii nehnuteľnosti bez splnenia základných požiadaviek vyplývajúcich z vtedy platného práva. Uľahčenie postavenia oprávnených osôb malo spočívať aj v tom, aby nápravu zápisu svojho vlastníckeho práva mohli dosiahnuť v relatívne jednoduchom správnom konaní a nemuseli sa domáhať súdnej ochrany svojho vlastníckeho práva.

Zo základných zásad občianskeho práva možno potom vyvodit', že v situácii, keď povinnej osobe (štátu) nesvedčí žiadny právny titul nadobudnutia vlastníckeho práva k nehnuteľnosti, ostalo naďalej k nehnuteľnosti zachované vlastnícke právo toho subjektu, ktorý bol jej posledným vlastníkom pred dňom zápisu vlastníckeho práva štátu, hoci zápis v evidencii nehnuteľnosti tomu nezodpovedá.

Názor krajského súdu, podľa ktorého zánik práva oprávnenej osoby postupovať podľa zákona o pôde márnym uplynutím lehoty ustanovenej v § 13 zákona o pôde znamená aj zánik jej vlastníckeho práva, v situácii, keď povinnej osobe (na rozdiel od oprávnenej osoby) nesvedčí žiaden nadobúdaci titul k nehnuteľnosti, popiera základné právo na vlastníctvo, tak ako to je garantované v čl. 20 ods. 1 ústavy a čl. 11 ods. 1 listiny, pretože jeho aplikácia by znamenala vytvorenie dosiaľ v právnom poriadku neznámeho spôsobu straty vlastníckeho práva fyzických osôb v prospech štátu. Takýto záver nemožno vyvodit' ani z tretej vety ustanovenia § 13 ods. 1 zákona o pôde (neuplatnením práva v lehote právo zanikne), ktorá sa už len z hľadiska systematického a gramatického výkladu môže vzťahovať iba na zánik reštitučného nároku ustanoveného zákonom o pôde, avšak nie na zánik práva vlastníckeho garantovaného Občianskym zákonníkom, ústavou a listinou. Účelom zákona o pôde nebolo teda stanoviť zákaz dosiahnutia revízie krokov štátu urobených v rozhodnom období márnym uplynutím lehoty na uplatnenie reštitučného nároku, ako to vyplýva z napadnutého rozhodnutia.

Rovnako systematickým a logickým výkladom zákona o pôde nemožno dospieť k inému záveru než takému, že reštitučné predpisy nevychádzali z domnienky, že vlastnícke právo prešlo na štát v rozhodnom období aj v prípade neexistencie titulu pre jeho nadobudnutie, ale iba z toho, že v tomto zmysle bol vykonaný zápis vlastníctva v prospech štátu v evidencii nehnuteľnosti. Ustanovenie § 6 zákona o pôde nerieši (spätne)

vlastnícky režim nehnuteľností, zámerne hovorí v ustanovení § 6 ods. 1 písm. p/ zákona o pôde o tom, že nehnuteľnosť bola „prevzatá“ štátom.

Z rovnakých dôvodov neobstojí ani argumentácia krajského súdu, podľa ktorej s ohľadom na princíp, že tam, kde existuje špeciálna právna úprava, nemožno použiť úpravu všeobecnú, a preto žalobou o určenie vlastníckeho práva nemožno obchádzať účel a zmysel reštitučného zákonodarstva. Žalobcovia sa podaním žaloby o ochranu vlastníckeho práva nepokúsili obchádzať reštitučné zákonodarstvo, ale iba využili zákonom ponúkanú možnosť domáhať sa ochrany nimi tvrdeného (existujúceho) vlastníckeho práva procesne akceptovateľným spôsobom.

Potrebné je však poukázať aj na názor vyslovený ústavným súdom v jeho predmetnom náleze č. III. ÚS 16/2012 z 28. marca 2012, že nielen vlastnícke právo žalobcov (oprávnených osôb), ale aj vlastnícke právo žalovaných (povinných osôb a ich právnych nástupcov) požíva ústavnú a zákonnú ochranu. Predpokladom poskytnutia takejto ochrany takýmto osobám (fyzickým či právnickým) s pozitívnym výsledkom je však v prvom rade existencia a povaha nadobúdacieho titulu vlastníckeho práva tvrdeného takýmito osobami, pričom poukázal na názor vyslovený vo svojich nálezoč III. ÚS 178/06 a II. ÚS 249/2011 kde uviedol, že mimoriadne významným v tomto kontexte sú nielen okolnosti tvrdeného nadobudnutia vlastníckeho práva žalovanými, ale aj otázka, či nehnuteľnosť užívali po určitý (spravidla dlhý) čas dobromyseľne alebo nie, či sa správali ako jej vlastníci, držitelia alebo detentori. Posudzovať existenciu nimi tvrdeného vlastníckeho práva, jeho vznik, oprávnenosť držby a následné zmeny v osobách vlastníkov a vplyv týchto okolností na záver o tom, či vlastnícke právo žalovaní nadobudli a kedy a na základe akej právnej skutočnosti sa tak stalo, patrí všeobecným súdom, ktorých úlohou je poskytnúť ochranu vlastníckemu právu účastníkov konania vedeného pred nimi.

V predmetnej veci sa však súdy nižších stupňov týmto otázkam nevenovali s ohľadom na právny názor, na ktorom svoje rozhodnutie založili.

Ústavný súd vo svojom náleze III. ÚS 16/2012 poukázal tiež na skutočnosť, že v obsahovo identických veciach súvisiacich s predmetným konaním boli vydané meritórne rozhodnutia, ktorými bola priznaná ochrana vlastníckemu právu žalobcov napriek platnosti reštitučných predpisov v čase vydania týchto rozsudkov. Dovolací súd poznamenáva,

že z obsahu predmetného spisu vyplýva, že vo vzťahu k pozemkom, ktoré mali byť predmetom vyvlastňovacieho konania na základe rozhodnutia odboru výstavby ObNV K. I z 20. februára 1984 č.k. 5882/84-Go v tom čase vo vlastníctve právnych predchodcov žalobcov, boli na Okresnom súde Košice I uplatnené nároky právnymi nástupcami nielen podľa reštitučných predpisov, ale aj podľa ustanovení Občianskeho zákonníka, pričom už právoplatnými rozhodnutiami tohto súdu bolo o takýchto nárokoch (na rovnakom skutkovom základe) rozhodnuté rôzne a to nielen podľa ustanovení Občianskeho zákonníka, ale aj podľa zákona č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku.

Vzhľadom na vyššie uvedené Najvyšší súd Slovenskej republiky dospel k záveru, že za daného skutkového stavu právne posúdenie veci odvolacím súdom v položenej dovolacej otázke je nateraz predčasné a nemožno ho preto považovať za správne.

Z vyššie uvedených dôvodov dovolací súd svojim uznesením (§ 243b ods. 4 O.s.p.) v dovolaní napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie, v ktorom až po doplnení dokazovania v naznačenom smere bude možné posúdiť dôvodnosť nároku žalobcov uplatneného v predmetnom konaní.

Ak dôjde k zrušeniu napadnutého rozhodnutia, súd, ktorého rozhodnutie bolo zrušené, koná ďalej o veci. Pritom je právny názor súdu, ktorý rozhodoval o dovolaní, záväzný. V novom rozhodnutí rozhodne súd znova aj o trovách pôvodného konania a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 20. januára 2015

JUDr. Edita B a k o š o v á, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia: Lenka Pošová